

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Moderní trendy prevence kriminality

Vypracoval: David Čapek
Vedoucí práce: JuDr. Ing. Daniel Prouza, Ph.D.

České Budějovice 2016

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá charakteristikou prevence kriminality se zaměřením na vybrané programy prevence a nové moderní trendy v prevenci kriminality. Práce se zabývá jejími základními pojmy, typologií prevence kriminality, druhy a strukturou. Poukazuje na vývoj prevence kriminality v České republice a vybrané programy. Část práce je zaměřena na některé moderní trendy prevence kriminality, které se využívají v České republice. Práce může sloužit studentům jako přehled programů prevence kriminality a zároveň může být informačním přínosem i pro širokou veřejnost.

Klíčová slova: prevence, kriminalita, program, strategie.

Abstract

The bachelor thesis deals with a characterization of crime prevention, focusing on selected prevention programs and new modern trends in crime prevention. The thesis addresses basic concepts, typologies of crime prevention, kinds and structure. It points out to the development of crime prevention in the Czech Republic and selected programs. A part of the thesis specifies some modern trends in crime prevention that are used in the Czech Republic. This work can serve students as an overview of crime prevention programs as well as it can be of information benefit to the general public.

Keywords: preventiv, kriminality, program, strategy.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28.4.2016

.....

David Čapek

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Ing. Danielu Prouzovi, Ph.D., za odborné vedení a poskytnutí cenných konzultací a poznámek vedoucích k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	8
1. Vymezení klíčových pojmů.....	10
1.1 Prevence kriminality	10
1.2 Vymezení dalších pojmů.....	10
1.2.1 Preventivní politika	10
1.2.2 Trestní politika.....	10
1.2.3 Kriminalita	10
1.2.4 Kriminologie	11
1.2.5 Viktimologie	11
1.2.6 Probační a mediační služba.....	11
2. Typologie prevence kriminality	12
2.1 Struktura.....	12
2.1.1 Primární prevence.....	12
2.1.2 Sekundární prevence.....	12
2.1.3 Terciální prevence	13
2.2 Dělení prevence kriminality	14
2.2.1 Sociální prevence	14
2.2.2 Situační prevence	16
2.2.3 Viktimologická prevence	18
3. Organizace prevence kriminality v České republice	19
3.1 Na místní úrovni.....	19
3.2 Na rezortní úrovni	20
3.3 Na meziresortní úrovni.....	20

3.4	Republikový výboru pro prevenci kriminality	20
3.5	Odbor prevence kriminality	21
4.	Prevence kriminality v České Republice.....	23
4.1	Vývoj prevence v České republice.....	23
4.2	Strategie na léta 2016-2020.....	27
4.3	Konkrétní preventivní programy.....	31
4.3.1	Nízkoprahová zařízení, streetwork	31
4.3.2	Krizová a azylová zařízení.....	33
4.3.3	Pomoc obětem trestných činů	34
4.3.4	Městské kamerové dohlížecí systémy.....	35
5.	Nové trendy prevence kriminality	37
5.1	Asistent prevence kriminality	37
5.2	Bezpečná lokalita	40
5.3	Domovník preventista	41
5.4	Bezpečná země.....	43
5.5	Forenzní značení jízdních kol	44
5.6	Prevence domácího násilí.....	45
6.	Závěr.....	47
7.	Seznam použitých zdrojů	49

Úvod

Prevence kriminality je definována jako ofenzivní strategie boje s trestnou činností. Ve své bakalářské práci se budu zabývat problematiku prevence kriminality, věnovat se systému prevence kriminality, preventivním programům a moderním trendům prevence kriminality v České republice.

Pojem kriminalita je z právního hlediska souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období. Kriminalita v České republice za posledních třicet let doznala podstatné změny jak ve své kvalitě tak i kvantitě. Tradiční majetková, násilná a mravnostní kriminalita se mění v nové trendy kriminality, kterými jsou organizovaný zločin, finanční kriminalita, korupce, drogová kriminalita, pojistné podvody a hlavně počítačová kriminalita. Došlo k nárůstu osob bez domova a drogově závislých, kteří si finance k obživě a potřebě drog pořízují drobnými krádežemi, přičemž v mnoha případech poškodí majetek, který není součástí krádeží. Tímto vzniká na majetku škoda jako druhotná újma. S tím souvisí i navyšování počtu osob, kterým se zisk z kriminálních činů stal pravidelným a nemalým zdrojem příjmu. Na svém vzrůstu se momentálně nachází počítačová kriminalita, která je dle mého názoru velice nebezpečná. Dochází při ní ke krádežím soukromých dat, autorských práv, napadání osobních počítačů nebo celých sítí a krádežím peněz z bankovních účtů.

S kriminalitou ve smyslu krádeže nebo poškození vlastněného majetku se setkáváme v běžném životě, ať z osobní zkušenosti, doslechu od známých nebo médií. Ovšem o prevenci a preventivních programech už taková informovanost není. Všeobecně se v médiích neřeší, jak kriminalitě předejít, ale že se kriminální čin stal a kdo a jak byl poškozen či potrestán za skutek trestněprávního charakteru. Samozřejmě se převážná část obyvatel preventivně chová automaticky tím, že si chrání svůj majetek, ale prevence kriminality není pouze o zamykání domovů a vyhýbání se nebezpečným lokalitám.

Tato práce je zaměřena na prevenci kriminality jako takovou s představením vybraných typů prevence kriminality, které se dají použít v běžném životě a které pomáhají v prevenci, aniž bychom o nich věděli a uvědomovali si je.

1. Vymezení klíčových pojmů

1.1 *Prevence kriminality*

Prevence kriminality prezentuje soubor nejrůznějších společenských aktivit zaměřených na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů. Ovlivňuje faktory doprovázející vznik kriminality, příležitosti a podmínky k páčání kriminality. Působí na potenciální pachatele a oběti. Prevence kriminality vytváří zábrany proti páčání trestných činů. (28)

1.2 *Vymezení dalších pojmů*

1.2.1 *Preventivní politika*

Preventivní politika prezentuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, opírá se především na nerepresivní prostředky a zabývá se snižováním pravděpodobnosti páčání trestných činů. Preventivní politika je s trestní politikou subsystémem kriminální politiky, která je dílčím systémem politiky bezpečnostní. (20)

1.2.2 *Trestní politika*

Trestní politiku lze popsat jako defenzivní strategii kontroly kriminality, jejíž represivní část je orientována na minulost, na konkrétní události, trestné činy, které již nastaly. Subjekty trestní politiky jsou vězenství a orgány činné v trestním řízení, a to policie, státní zastupitelství, soudy. (20)

1.2.3 *Kriminalita*

Kriminalita patří mezi sociálně patologické jevy. Kriminalita je souhrn jednání, která trestní právo posuzuje jako trestné činy. Jedná se o souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období. Kriminalitu dělíme na a) zjevnou, tedy kriminalitu, která vyšla najevo a o které se orgány činné v trestním řízení dověděly

a za b) skrytou (latentní neboli neregistrovanou) kriminalitu, o které se orgány v trestném řízení nedozvěděly, a není uvedena v oficiálních statistikách. **(28)**

1.2.4 Kriminologie

Kriminologie je nauka o kriminalitě, o jejích pachatelích, o jejích obětech a o její kontrole. Pachateli jsou trestně odpovědné osoby, které spáchaly trestný čin a osoby trestně neodpovědné, které spáchaly čin jinak trestný. Oběti jsou osoby primárně poškozené samotným trestným činem a sekundární činností orgány činných v trestním řízení. Kontrola se provádí pomocí strategií represivních (potlačující trestnou činnost) a preventivních (předcházející trestné činnosti). **(28)**

1.2.5 Viktimologie

Nauka zabývající se obětí trestného činu, způsobem pomoci oběti trestného činu a způsobem jak zabránit viktimizaci (proces při němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou) potenciální oběti. **(20)**

1.2.6 Probační a mediační služba

Tato služba se snaží o zprostředkování účinného a společensky užitečného řešení sporů nebo konfliktních situací ve spojení s trestnou činností. Zároveň zařizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a zajištění s ohledem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Mediace zprostředkovává mimosoudní kontakt mezi poškozeným a obviněným za účelem řešení jejich sporů.

Probace organizuje a vykonává dohled nad obviněným, obžalovaným a odsouzeným. Kontroluje výkon trestů nespojených s odnětím svobody. Sleduje chování odsouzeného ve zkušební době. Zajišťuje individuální pomoc obviněnému. **(32)**

2. Typologie prevence kriminality

2.1 *Struktura*

Prevenci dělíme podle toho, komu je preventivní aktivita adresována. Prevenci rozdělujeme na primární, sekundární a terciální.

2.1.1 *Primární prevence*

Preventivní aktivity jsou adresovány veškerému obyvatelstvu státu, města nebo některých demograficky vymezených skupin obyvatelstva jakými jsou mládež, ženy, důchodci, národnostní a etnické menšiny aj. Prevence působí plošně na každého bez ohledu na stupeň jeho kriminálního ohrožení. Primární prevence se snaží prostřednictvím hospodářské, sociální, kulturní a právní politiky působit na příčiny kriminality.

Význam v primární prevenci mají i rozhodné kroky státu k prosazování právního řádu a ke kvalifikovanému a dostatečně rychlému fungování státních kontrolních instancí, které u většiny občanů posílí důvěru v právní řád a vytvoří příznivou atmosféru pro jeho fungování. Patří sem i generálně preventivní působení trestní justice na řádné občany. Potrestání pachatelů trestných činů zviditelní stát ve společnosti trestně právní normy, získá pro ně podporu u občanů, zeslabuje strach z kriminality a posiluje pocit bezpečnosti. (33)

Primární prevence může být sociální (výchova, vzdělání, osvěta), situační (nestavět velká sídliště, která jsou „stvořena“ pro páchání kriminality) a viktimologická (informuje veřejnost nebo určitou skupinu obyvatelstva o případném nebezpečí). (28)

2.1.2 *Sekundární prevence*

Orientuje se na potenciální pachatele, kterými jsou děti bez náležitého dozoru, děti dopouštějící se záškoláctví, rizikové skupiny mládeže, alkoholici, narkomani, žebráci a bezdomovci. Může se také jednat o nezaměstnané mladistvé, kterým se nedaří

získat zaměstnání vzhledem k jejich kvalifikaci. Tady může preventivně působit zařazení do profesní přípravy. Orientuje se také na potenciální oběti, jako jsou přestárlí občané a děti.

Sekundární prevencí je i práce terénních sociálních asistentů, kteří se pohybují mezi ohroženou mládeží v jejím přirozeném prostředí (ulice, kluby, diskotéky, herny a skateboardingové hřiště). Důležité je, aby preventivní aktivity byly přesně mířené a nedocházelo ke stigmatizaci klientů.

Sekundární prevence se také zaměřuje na kriminogenní situace. Kriminogenní situací může být nebezpečná křižovatka v silniční dopravě nebo nádražní hala, místa, kde se koncentrují kriminální živly, narkomani a bezdomovci.

Sekundární prevence je rozdělena na sociální (týkající se zaměstnanosti v konkrétním regionu v závislosti na uzavření dolů, skláren, soukromých provozoven či textilních továren), situační (související s osvětlením určitého tmavého prostranství, s instalací kamer na nebezpečných křižovatkách, se zamřížováním výloh s drahým zbožím **(12)** a viktomologickou (mající za úkol informovat sociální skupiny a jednotlivce, kteří jsou vystaveni zvýšenému riziku, věnující se také prevenci dětem a mladistvým, u kterých se předpokládá, že budou páchat trestnou činnost, což je ovlivněno školní docházkou a sociálním prostředím, ve kterém děti a mladiství žijí. **(15)**).

2.1.3 Terciální prevence

Terciální prevence je zaměřena na předcházení kriminální recidivě u konkrétního pachatele a na předcházení viktimologické recidivě konkrétní oběti. Zde již ke spáchání trestného činu došlo. U oběti předcházíme stavu, kdy se oběť může opakovaně stát obětí trestného činu (např. poradenská činnost, posttraumatická péče), napravení následků trestné činnosti a poskytnutí potřebné pomoci. U pachatele bývá prevencí pohružka trestu, ukládání a výkon ochranných opatření, postpeniterciální péče ze strany probační a mediační služby. **(28)**

2.2 Dělení prevence kriminality

Dle obsahového zaměření dělíme preventivní aktivity na prevenci sociální, prevenci situační a prevenci viktimitnosti.

2.2.1 Sociální prevence

Sociální prevence se orientuje na kriminogenní faktory, které motivují, vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů. Zaměřují se na kriminogenní jevy, jakou jsou prostituce, alkoholismus, toxikomanie, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, extremistické skupiny, kasina, gamblerství a bezdomovectví. Orientuje se také na deformace v oficiální politice, v právním předpisu, v působení médií, které mohou mít kriminogenní účinky (např. medializace trestných činů ve prospěch trestně stíhaných nebo vězňů), na socializační působení rodiny, školy, sociálních služeb a jiných institucí. Orientuje se také na osobu pachatele - jeho sociálním začleněním do společnosti. **(20)**

Sociální prevence kriminality napomáhá pochopit společenské normy, osvojit si jejich hodnoty, respekt k ostatním lidem a zároveň jejich majetku. Klade si za cíl, aby všichni lidé akceptovali pravidla společenského soužití a jednání v jejich rámci.

Pokud uvažujeme o prevenci trestné činnosti, je nutné si uvědomit, že většina mladých lidí, kteří se dopustí delikventního chování v době dospívání (rizikové období se nachází mezi čtrnáctým a dvacátým rokem života), od něj do dospělosti upustí. Hlavním rozdílem mezi lidmi, kteří svou cestu trestné činnosti opustí, a těch kteří v ní budou pokračovat, je schopnost tvorby pozitivní vazby na hlavní proud společnosti. **(18)**

Jako rizikové faktory můžeme definovat dva činitele, a to individuální a vnější činitele, které zvyšují riziko počátku výskytu, četnosti a trvání páchaní trestné činnosti u jedince. **(8)**

Jen těžko lze určit, jaký vliv mají jednotlivé faktory, zda jsou určité jevy jen příznaky asociálního chování nebo takové chování přímo způsobují. Výzkumy bylo

naznačeno, že určité osobnostní charakteristiky spolu se sociálními podmínkami a zkušenostmi zvyšují pravděpodobnost, že se daná osoba v budoucnu dopustí trestné činnosti. Příkladem může být i špatná péče o plod v těhotenství matky jako je špatná strava či nedostatečná zdravotní péče a užívání návykových látek. Toto chování může předurčovat nízkou porodní hmotnost novorozence a další následky, které společně mohou negativně ovlivnit psychický a fyzický vývoj dítěte. Široká škála rizikových faktorů, které vedou k asociálnímu vývoji a v konečném výsledku ke kriminálnímu jednání, je velice široká. Jako klíčové je pro potřeby prevence kriminality určit příčinný vztah mezi rizikovými faktory a kriminalitou.

Ferrington jmenuje kriminogenní faktory, jenž mohou přispívat k páčání trestné činnosti

- **individuální rizikové faktory** - nízká inteligence a úroveň vědomostí, nízká schopnost empatie, impulzivita, hyperaktivita, nízká sebekontrola, neuvážené chování, vyhledávání senzací, špatné komunikační dovednosti, špatná schopnost řešit konflikty, neschopnost čekat na odměnu, nízká úroveň právního vědomí, nedostatečné mravní zásady
- **rodinné rizikové faktory**
 - asociální nebo kriminální chování rodinných příslušníků (nejmladší členové rodiny, kteří bývají přítomni týráni někoho z blízkých příbuzných, mají větší předpoklad, že v dospělosti budou mít problémy se zákonem a také s největší pravděpodobností v pozdější době aplikují shodné způsoby chování vůči svému partnerovi)
 - vícečlenná rodina (dochází k oslabení vztahů mezi všemi členy rodiny)
 - špatná a nedůsledná výchova (nulový dohled rodičů, přísné tresty, nezáměr a citový odstup od dítěte, nízká či téměř žádná školní docházka)
 - zanedbávání a zneužívání dítěte
 - vztahy mezi rodiči, rozvrácení rodiny

- **faktory socio-ekonomické** – nedostatečné finanční zajištění vede v současné společnosti k vyčlenění jedinců k určité sociální skupině, trvalé bydliště ve „vyloučené“ části města, časté změny bydliště, příslušnost k etnickým, sexuálním či náboženským menšinám a další
- **pohlaví** – muži mívají větší sklony k agresivitě než ženy, což je dáno biologickou odlišností **(10)**

2.2.2 Situační prevence

Tato prevence se soustředí na likvidaci kriminogenních situací, na zabraňování příležitostí, které vedou ke spáchání trestných činů a pro pachatele zvyšování rizika zadržení. Situační prevence vychází z poznatků, podle kterých určité druhy kriminality mají své časové a prostorové zákonitosti. Předpokládá se, že velká část kriminality se uskutečňuje na základě racionální úvahy potencionálního pachatele. Ten zvažuje klady a zápory zamýšlené kriminální činnosti a zjistí-li, že riziko a námaha spojená s provedením jsou větší než předpokládaný úspěch, upustí od svého záměru. Poznatky novodobé praxe ukazují, že určitá místa v určitou dobu dne, týdne, měsíce či roku jsou pro některé kriminální aktivity příhodné. Kontrola a pozornost věnována těmto místům může rozsah kriminality výrazně ovlivnit. Příkladem jsou velká sídliště, která se během pracovní doby, o víkendech a v době letních prázdnin vyprazdňují. Což umožní vykrádání bytů.

Situační prevence může být účinná u majetkové kriminality, jako je krádež jízdních kol, krádeže vloupáním a vandalismus. Její účinnost může být i u některých forem mravnostní a násilné kriminality.

Situační prevenci můžeme rozdělit do pěti kategorií

- Zvýšení ochrany objektů, osob a věcí u kterých se předpokládá kriminální útok. Tyto objekty lze zabezpečit zámkem, bezpečnostními dveřmi, mřížemi, poplašným zařízením. Zabezpečení může být i aktivní jako recepční, hlídač, elektronické karty ke vstupu.

- Parkovat osobní automobily v garážích nebo na hlídaných parkovištích, nezanechávat v nich cennosti, přestěhovat ohrožené věci na bezpečnější místo, uložit vyšší částku hotovosti peněz do bank a klenot do sejfů.
- Ztížit přístup k prostředkům vhodných pro spáchání trestného činu, zejména uplatnit zákonné předpisy o prodeji střelných zbraní a o jejich držení. Také dbát o základní ochranu svého majetku jako je ponechání žebříku pod otevřeným oknem rodinného domu nebo schovaný klíč pod rohožkou.
- Zmenšit očekávaný prospěch z trestného činu a zvýšit rizika dopadení pro pachatele. Mezi tuto ochranu patří označování ohrožených věcí, což způsobí komplikaci v následném prodeji, registrace a označení jízdních kol, fotodokumentace starožitností, označení bankovek, které ztíží jejich padělání nebo ochrana platebních karet.
- Zlepšit dohled nad lokalitou kamerovými systémy na hlavních městských zónách, což může odradit potenciální pachatele. Kamerové systémy monitorující prostory objektů obytných domů, prostory v obchodních centrech a dopravních prostředcích.

Pro situační prevenci lze využít i občanské či sousedské hlídky. Občané tím napomáhají policii s obcházením určené lokality a upozorňují ji na nezabezpečené předměty, neuzamčená vozidla nebo výskyt podezřelých osob. To může snížit strach z kriminality a navíc zlepšit vztah mezi policií a občany. Hlídky mají i své odpůrce a kritiky. Těžko se vytvářejí hlídky v oblastech, která je nejvíce ohrožena kriminalitou, v takových místech spíše dochází k vytváření domobrany. V takovém případě berou občané zákon do vlastních rukou a řeší problémy přímou akcí a to odporuje základním principům právního státu. **(20)**

2.2.3 Viktimologická prevence

Viktimologická prevence kombinuje sociální a situační prevenci kriminality. Účelem je předcházet trestné činnosti za pomoci potenciálních a skutečných obětí trestných činů. Tato prevence se zaměřuje na osvětovou a poradenskou činnost a na vštěpování zásad ochrany ohrožených osob. Učí občany, jak se mají chovat před případným napadením, v jeho průběhu a po něm. Zároveň je upozorňuje na ochranu sebe a svého majetku. Důraz je kladen na osoby s vysokou mírou viktimnosti, kterými jsou děti, dívky, ženy a důchodci. Rady, jak se vyhnout těmto situacím, se rozšiřují přednáškami, články a médii, velkou roli zde sehrávají různé letáky a brožury radící lidem jak se chovat a jak se ochránit. Dětem radí, jak se chovat pokud jsou jim nabízeny drogy nebo pokud jsou osloveny neznámou osobou, která jim nabízí odvoz či dárky a jak se chovat, když se ztratí ve městě, v přírodě. Dívkám a ženám radí způsob oblékání, jakým místům a lokalitám se vyhnout po setmění a jak reagovat při pokusu o znásilnění. Důchodcům radí, že by neměli nikoho cizího vpouštět do bytu a jak bezpečnou cestou přenesou výpalu důchodu z pošty do svého domova. **(20)**

Ve všech případech nelze vydat jednoduchý a obecný návod, protože každá situace je jiná a velice složitá. Proto se vydávají doporučení, která se variantně vypracovávají. V mnoha situacích se můžeme uchránit křikem, ovšem v tomto případě může pachatel chtít oběť utiшит a může dojít k brutálnímu fyzickému útoku. **(34)**

Někdy schopnost navázat s útočníkem klidný rozhovor vyvede pachatele z míry a zabrání útoku, může pomoci i lest, ovšem v krajně nebezpečných situacích při použití zbraně se doporučuje neklást odpor. **(17)**

Pro osoby, které jsou označeny vysokým stupněm viktimnosti, bankovní personál, taxikáři a poštovní doručovatelé, se doporučuje výcvik v sebeobraně.

Je potřeba si uvědomit, že osvěta je velice záslužná, ovšem na druhé straně nadměrná publicita může vyvolat strach a neuvážené obranné reakce jako je ozbrojování zbraněmi a vytváření pevností ze svých domovů.

3. Organizace prevence kriminality v České republice

V České republice byl v roce 1993 pro rozvoj preventivní politiky založen Republikový výbor pro prevenci kriminality. Až v roce 1996 byly vyčleněny finanční prostředky a hlavním pilířem se stal Program prevence kriminality (dále jen „program“) na místní úrovni. Od roku 1996 byl program realizován, ale pouze ve větších městech s počtem obyvatel nad třicet tisíc a od roku 1996 i v menších městech. Teprve od roku 2004 je program Partnerství, který podporuje preventivní aktivity i v menších městech a nehraje zde roli počet obyvatel. V roce 2006 se do realizace programu zapojily také kraje a byla posílena role Policie České Republiky. V dnešní době je problematika prevence kriminality v kompetenci Ministerstva vnitra České republiky, zde je zařazena do oblasti Bezpečnosti a prevence.

Odpovědnost za oblast prevence spadá do působnosti rodiny, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Prevence je z hlediska na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva zdravotnictví a ve specifické části populace i Ministerstva obrany. V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních. **(14)**

3.1 Na místní úrovni

Nejefektivnější z hlediska účinnosti, jsou programy prevence kriminality na místní úrovni, které nejlépe reagují na specifické místní potřeby a podmínky. Zaměření programů je podmíněno místní situací v oblasti vývoje sociálně patologických jevů, jeho potřebami, zájmem a schopnostmi lidí a možnost investování finančních prostředků. V prevenci místní úrovně působí orgány státní správy, samosprávy, policie, nestátní neziskové organizace a další instituce působící v obcích. Základem systému prevence je rozložení působnosti v oblastech sociální a situační prevence s ohledem

na místní situaci, potřeby a možnosti. Za realizaci programů prevence kriminality mají odpovědnost obecní zastupitelstva. (13)

3.2 Na rezortní úrovni

Program prevence kriminality vychází z věcné působnosti jednotlivých ministerstev. Ústřední orgány státní správy zastoupené Republikovým výborem se podílejí na jeho činnosti a na realizaci úkolů, stanovených ve Strategii prevence kriminality na příslušné období. Dále rozvíjejí vlastní preventivní programy a ty obohacují jejich běžnou činnost o nové prvky, přístupy a ovlivňují tvorbu příslušné legislativy. Centrální orgány poskytují místním orgánům metodické vedení, informace a ekonomickou podporu. (30)

3.3 Na meziresortní úrovni

Hlavním bodem meziresortní spolupráce je vytváření preventivní politiky vlády ve vztahu k obecné kriminalitě a spolupráce preventivních činností jednotlivých resortů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality a podněcování nových aktivit. (29)

3.4 Republikový výboru pro prevenci kriminality

Jedná se o orgán, který se v České republice zabývá problematikou prevence kriminality. Byl zřízen usnesením vlády v roce 1993 při Ministerstvu vnitra a jde o meziresortní, koordinační a metodický orgán.

Předmětem činnosti Republikového výboru pro prevenci kriminality je vytváření koncepce preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a její konkretizace na úrovni místní. Jeho hlavním úkolem je metodicky vést a podporovat rozvoj preventivních aktivit a činnost místních orgánů pro prevenci kriminality, podporovat preventivní programy a projekty a vyhodnocovat jejich účinnost. Současně

má pověření k výkonu za zpracování materiálů pro jednání vlády České republiky z oblasti prevence kriminality. Schvaluje žádosti o dotace na projekty prevence kriminality předložené městy, včetně výše finančních prostředků vyčleněných v kapitole státního rozpočtu Ministerstvo vnitra. K poskytování dotací ze státního rozpočtu byla poradním orgánem Republikového výboru pro prevenci kriminality zřízena Komise pro výběr projektů Programu prevence kriminality. Výsledkem je vybudovaný systém prevence kriminality v České republice, který se opírá o resortní preventivní programy, programy prevence kriminality na místní úrovni, aktivity Policie České republiky, nestátních neziskových organizací i podnikatelských subjektů. (26)

3.5 Odbor prevence kriminality

V České republice Odbor prevence kriminality plní funkci ústředního orgánu státní správy v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti při tvorbě a realizaci koncepce prevence kriminality.

Základní činnosti odboru prevence kriminality jsou:

- Tvorba Strategie prevence kriminality v České Republice.
- Koordinace aktivit a subjektů zapojených do prevence kriminality včetně přípravy a realizace preventivních programů.
- Tvorba a metodické vedení specifických programů.
- Vynakládání finančních prostředků ze státního rozpočtu na oblast prevence kriminality.
- Výkon veřejnoprávní kontroly u žadatelů o veřejnou finanční podporu nebo u příjemců této podpory.
- Činnost sekretariátu Republikového výboru pro prevenci kriminality.
- Tvorba strategie resortu v oblasti prevence kriminality včetně koordinace a realizace programu prevence kriminality v ministerstvu a policii i jeho finančního zabezpečení.

- Plnění úkolů dle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.
- Plnění úkolů vyplívající z mezinárodních smluv a členství v mezinárodních organizacích.
- Plnění úkolů plynoucích z členství v poradních orgánech vlády a ústředních orgánech státní správy a plnění úkolů vyplívající z usnesení vlády. **(21)**

4. Prevence kriminality v České Republice

4.1 Vývoj prevence v České republice

Prevence kriminality byla do roku 1989 spíše formální záležitostí. V systému prevence kriminality měla rozhodující úlohu Komunistická strana Československa. Orgány Komunistické strany stanovily koncepci boje s kriminalitou a rozhodovaly o trestní politice státu. Koordinace a iniciativa v oblasti prevence kriminality pak náležela prokuratuře. (30) Preventivní opatření realizovaly okresní a městské správy Sboru národní bezpečnosti a příslušné komise národních výborů. Tento systém se soustředil pouze na preventivní stránky trestní represe, ovšem měl jen malé výsledky. Snaha, která měla zvýšit pružnost prevence, přenesením některých kompetencí na místní úroveň nic nezměnila na jeho formální, nekomplexní a tedy neefektivní povaze.

Se změnou polického systému po listopadu 1989 došlo k expanzi kriminality a brzy se ukázalo, že trestněprávní prostředky ke kontrole kriminality nestačí. Změna politických a sociálních poměrů na počátku devadesátých let s sebou přinesla expanzní nárůst kriminality. V letech 1989 až 1993 hrozivě narostl počet registrované kriminality až na trojnásobek. Obraz kriminality se v České republice během devadesátých let přiblížil podobě kriminality ve vyspělých zemích. Vedle toho se začaly objevovat její nové formy a projevovala se zejména v těchto směrech

- Tradiční obecná kriminalita, to je kriminalita majetková, násilná a mravnostní, mění již pouhým hromadným společenským jevem, ale stala se jevem masovým, což jde na vrub zejména kriminality majetkové či jiné trestné činnosti ziskuchtivě motivované.
- Vzrůstá objem tzv. pouliční kriminality, tj. páchané na veřejně přístupných místech, zejména vzrostl počet loupeží, krádeží aut a věcí z aut, vloupání a vandalismus.

- Vzrůstá počet případů tzv. domácího násilí, zejména týrání a zneužívání dětí a žen, jakož i starých a bezmocných osob.
- Zvyšuje se samoučelná brutalita a bezohlednost, zvláště u mravnostní a násilné kriminality.
- Roste podíl pachatelů z řad dětí, mladistvých a mladých dospělých.
- Vzrůstá podíl žen mezi pachateli trestných činů (v našich statistikách se tento trend dosud projevil poměrně málo).
- Vzrůstá podíl pachatelů i obětí z řad etnických a národnostních menšin, migrantů a cizinců.
- Mění se profil pachatelů, kteří se mnohdy přestávají markantně lišit od průměru celé populace, a přibývá tzv. prvopachatelů.
- Tradiční hospodářská kriminalita a kriminalita tzv. bílých límečků se přeměňuje v kriminalitu korporací a v důsledku toho enormně rostou hospodářské, ekologické a majetkové škody.
- Nastupující mezinárodní organizovaný zločin začíná představovat nový sociálněpatologický fenomén nesrovnatelně nebezpečnější než tradiční kriminalita.
- Roste počet trestných činů spáchaných v souvislosti s drogami a jinými chorobnými závislostmi, jejich okruh se rozšiřuje.
- Kriminalita se zřetelně internacionalizuje.
- Prohlubuje se nerovnoměrnost v geografickém rozložení kriminality, která se ještě zřetelněji koncentruje do velkých měst a průmyslových aglomerací.
- Objevil se nových sociálněpatologický fenomén strachu veřejnosti z kriminality, který zhoršuje kvalitu života jednotlivců i společnosti a negativně ovlivňuje společenský vývoj.
- Podstatný růst kriminality ve vyspělých zemích po druhé světové válce, který souvisel s technologickým pokrokem, s procesy urbanizace a globalizace, s krizí rodiny, s emancipací žen i dětí, s narušením tradičních hodnotových

systemů a s jinými společenskými proměnami, ukázal na nedostatečnost trestněprávní kontroly kriminality.

- Kapacita trestněprávních instancí kontroly (soudů, státních zastupitelství, policie, věznic) přestává postačovat, což do určité míry potvrzují i trvajících vysoké podíly neobjasněných a neregistrovaných latentních trestných činů. (22)

Dosavadní systém prevence buď neexistoval, nebo byl v nových podmínkách nepoužitelný. Na základě těchto skutečností musela reagovat kriminální politika a jako první v polovině roku 1991 vydává Československý helsinský výbor své stanovisko v podobě dokumentu Právo občanů na bezpečnost v právním státě. (24) V tomto dokumentu požadoval Československý helsinský výbor vytvoření Výborů pro prevenci kriminality jako meziresortní orgán při federální, české a slovenské vládě, jakožto i při zastupitelstvech měst a obcí nejvíce ohrožených kriminalitou. Tyto výbory měly za úkol vytvořit příslušné preventivní programy a dokument navíc obsahoval návrhy opatření, které by tyto programy měly zahrnovat. Opatření navrhovala například změně legislativy, zkvalitnění hlídkové služby policie, zavádění kamerových systémů v kriminogenních lokalitách, odškodňování obětí trestných činů, vytváření sítě terénních sociálních pracovníků a podporu kriminologického výzkumu.

V roce 1993 začíná fungovat v České republice prevence kriminality (usnesení č. 22/1993, usnesení vlády České republiky k návrhu koncepce ministerstva vnitra v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti a k doktríně Policie České republiky) jako systematická a systémově pojatá činnost na úrovni vlády zřízením Republikového výboru pro prevenci kriminality (usnesení č. 617/1993, usnesení vlády o projednání koncepce a programu prevence kriminality). Své zastoupení ve výboru mělo ministerstvo vnitra, ministerstvo obrany, práce a sociálních věcí, školství, mládeže a tělovýchovy, spravedlnosti, zdravotnictví a financí. Další zastoupení měla Policie ČR, Nejvyšší státní zastupitelství, Vězeňská služba ČR a Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Následně byl výbor rozšířen o Probační a mediační službu ČR, Radu vládu ČR pro záležitosti romské komunity, Radu vládu ČR pro koordinaci protidrogové

politiky a zástupce BESIPu. Výbor vytvořit strukturu sociální prevence a prevence kriminality, vymezil odpovědnost státu, jednotlivých rezortů, obcí a občanů. **(23)**

Hlavními úkoly Republikového výboru pro prevenci kriminality jsou

- Koordinovat činnost příslušných ústředních orgánů státní správy v oblasti prevence kriminality
- Spolupracovat s občanskými iniciativami a hnutími, církvemi a hromadnými sdělovacími prostředky v oblasti prevence kriminality
- Iniciovat činnost v oblasti prevence kriminality a podporovat vznik místních komisí pro prevenci kriminality
- Vypracovávat a realizovat na základě meziřesortní spolupráce projekty a programy prevence kriminality respektující místní podmínky
- Posuzovat účinnost preventivních programů
- Předkládat vládě České republiky zprávy o účinnosti prevence kriminality v České republice. **(20)**

V roce 1996 se hlavním pilířem preventivní činnosti stal dokument Program prevence kriminality na místní úrovni a zároveň byly na prevenci vyčleněny finanční prostředky. **(25)**

Tento dokumentem uložil jednotlivým dotčeným ministerstvům úkol vypracovat resortní preventivní programy. Následně byly konkrétní programy předloženy vládě, následovalo usnesení č. 418/1995 ke Zprávě vyplývající z Programu o prevenci kriminality, které schválilo programy a uložilo ministru financí vyčlenit prostředky na Program sociální prevence a prevence kriminality v návrhu státního rozpočtu na rok 1996. Tímto došlo k finálnímu procesu formování systému prevence kriminality v České republice.

Mezi roky 1996 až 2003 byly programy realizovány pouze ve větších městech s počtem obyvatel nad 30 tisíc. Ve městech s vyšší mírou kriminality nebo jiných sociálně patologických jevů byly realizovány Komplexní součinnostní programy

prevence kriminality. Komplexnost spočívala v orientaci na sociální, situační i viktimologické aspekty prevence, tedy na občany, organizace, sociální skupiny včetně rodin a obětí trestných činů a zároveň na snižování jednotlivých druhů kriminality a strachu z ní. Součinnost zase spočívala v zapojení co nejširšího počtu různorodých subjektů; od orgánů veřejné správy a samosprávy, přes policii, nestátní organizace a podnikatelské subjekty, až po samotné občany. (30)

Výše uvedené základní principy prevence byly potvrzeny Strategií prevence kriminality do roku 2000 následně Strategiemi prevence kriminality 2001 – 2003 a 2004 – 2007.

Od roku 2004 do současnosti je realizován projekt Partnerství, který umožňuje podporovat preventivní aktivity i v malých obcích (počet obyvatel nehraje roli, důležitá je rozsah problému). Cílem projektu Partnerství bylo v první řadě zapojení Policie ČR, jejíž zkušenosti a potenciál byl doposud nevyužit. Následují Strategie prevence na roky 2008 až 2011 a Strategie prevence na roky 2012 až 2015.

4.2 Strategie na léta 2016-2020

Strategie prevence kriminality na roky 2016 až 2020, dále také jen Strategie, vychází z priorit daných Programovým prohlášením vlády České republiky. Mezi tyto priority patří kladení důrazu na preventivní programy, úzká komunikaci s místními samosprávami a vybalancování prvků prevence a represe tak, aby se co nejefektivněji eliminovaly příčiny vzniku sociálních střetů. Strategie chce komplexně řešit napětí v sociálně slabých lokalitách, usilovat o vysoký standard ochrany lidských práv, minimalizovat rizika recidivy po propuštění, posílit ochrany obětí trestné činnosti, podporovat zvýšení finanční gramotnosti, bojovat proti lichvě a podpora nestátních neziskových organizací.

Strategie také navazuje na strategické dokumenty vlády České republiky, kterými jsou Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky, Bezpečností

strategie České republiky, Strategie vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva České republiky ad. Strategie rovněž zapadá do širšího komplexu trestní a sociální politiky státu.

Cíle a úkoly této Strategie vycházejí ze znalostí a zkušeností získaných každoročním vyhodnocováním realizovaných preventivních aktivit a úkolů, vycházejících hlavně ze Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015. Předlohou jsou poznatky všech členů Republikového výboru pro prevenci kriminality a dalších partnerů, kterými jsou krajské a obecní samosprávy a nestátní neziskové organizace. Do strategie jsou promítnuty i zkušenosti získané formou mezinárodní spolupráce, ať již účastí na mezinárodních fórech věnujících se prevenci kriminality, tak bilaterálními styky. Důležitým prvkem je čerpání z výsledků výzkumných aktivit zaměřených na oblast prevence kriminality a trestní politiky.

Tato Strategie navazuje na dosavadní úspěchy vybudované v předchozích letech a zároveň si klade za cíl dle získaných zkušeností a nových poznatků prevenci kriminality v České republice nadále rozvíjet, posilovat spolupráci, kompetence a kapacity dotčených subjektů, preventivních opatření a reagovat na nové hrozby a trendy, které se v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku objevují.

Česká republika:

- Rozvíjí vybudovaný systém prevence kriminality, posiluje spolupráci, kompetence a kapacity relevantních partnerů, rozšiřuje prostor pro působení dobrovolníků při zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku, přičemž se opírá rovněž o mezinárodní spolupráci a vědecké poznatky.
- Poskytuje pomoc a poradenství obětem trestné činnosti se zvláštním zaměřením na skupiny zvláště zranitelných obětí, přičemž se snaží pomoc a poradenství nadále rozšiřovat a zkvalitňovat.
- Při práci s pachateli se zaměřuje na narůstající problém kriminální recidivy, na účinnější resocializaci pachatelů a prevenci kriminality dětí a mládeže.

- Uplatňuje komplexní přístup k řešení zvýšené kriminality v lokalitách, kde i její příčiny jsou hluboké a vícezdrojové (typicky sociálně vyloučené lokality).
- Reaguje na nové hrozby a trendy v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku a aplikuje nové efektivní přístupy k jejich předcházení.

Strategický cíl na rok 2016 až 2020 se zaměřuje na nejdůležitější pilíře v oblasti prevence kriminality a reflektuje, že i kriminalita je jev, který se neustále vyvíjí, a tomu je potřeba se přizpůsobit.

Základní principy Strategie 2016 až 2020

1. Prevence kriminality jako předpoklad pro udržitelný rozvoj a růst společnosti - Strategie prevence kriminality napomáhají snižovat trestnou činnost a počet jejich obětí a přispívají k celkové bezpečnosti společnosti a k udržitelnému rozvoji státu.
2. Sdílení kompetencí a odpovědností - V oblasti zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku, tj. i prevenci kriminality, jednoznačně platí, že není v možnostech jediného subjektu zajistit vlastní či cizí bezpečnost. Jednotlivé subjekty (ministerstva a další státní orgány, Policie ČR, krajské a obecní samosprávy, obecní policie, neziskové organizace, fyzické i právnické osoby) mohou působit neúčinnější právě tehdy, pokud se spojí a své možnosti tak znásobí.
3. Spolupráce a koordinovaný přístup - K zajištění je tak nezbytná úzká spolupráce a koordinace vzájemných postupů. Příčiny konkrétního kriminálního jednání bývají z více zdrojů, to znamená, že prevence kriminality je multidisciplinární obor a je nutné do něj zapojit více aktérů.
4. Snižování dat a jejich analýza - Prevence kriminality může být efektivní pouze v případě, pokud vychází ze zjištěných a ověřených dat a z jejich následné odborné analýzy.
5. Diferenciace a komplexnost preventivních opatření – V praxi neexistuje žádné univerzální preventivní opatření, které by se dalo aplikovat na řešení všech

problémů. Každý trestný čin, přestupek či jiné kriminálně rizikové chování má svůj důvod, své příčiny, prostředí, ve které k němu mohlo dojít.

6. Přebírání pozitivních příkladů a zkušeností - Dalším vhodným postupem je využívání příkladů dobré praxe a pozitivních zkušeností, jak obdobné problémy již jednou byly účinně řešeny.

Nové hrozby a přístupy k prevenci kriminality dle Strategie 2016 až 2020

Kriminality, chování a cíle pachatelů se vlivem nových technologií neustále vyvíjejí, mění a přizpůsobuje novým podmínkám.

1. Kriminalita ve virtuálním prostředí – Jedná se kriminalitu, kam řadíme trestné činy z oblasti majetkové (podvody, phishing, zneužití identity, obchodování s kradenými předměty prostřednictvím internetových aukcí), z oblasti zásahu do osobnostních práv (stalking, nebezpečné vyhrožování, kyberšikana), sexuálně motivované trestné činy (pohlavní zneužívání, šíření dětské pornografie), extremistické projevy a porušování autorských práv.
2. Zadlužení jako významný kriminogenní faktor - Prevence a poradenství v řešení zadlužení a zvyšování finanční gramotnosti vytváří účinný nástroj v předcházení trestné činnosti a recidivě a zabránění viktimizaci potenciálních obětí.
3. Stárnutí populace - Rostoucí počet seniorů, kteří spadají do kategorie zvláště zranitelných obětí trestné činnosti.
4. Bezpečnost měkkých cílů - V posledních letech v zemích západní Evropy významně vzrostla hrozba teroristických útoků, a to především na tzv. měkké cíle. Těmito cíly jsou veřejnosti přístupná místa, kde se koncentruje větší množství osob, jako jsou např. školy, nádraží, prostředky hromadné dopravy a památky.
5. Kriminalita páchaná cizinci a na cizincích - V České republice v současné době nepředstavuje kriminalita páchaná cizinci a na cizincích významnější problém. Hrozí rozrůstání či vznik nových sociálně vyloučených lokalit, cizinci se mohou stát zájmem skupin páchajících organizovaný zločin.

6. Nové přístupy v boji proti majetkové kriminalitě -Rozvoj vědy a techniky, který je podporován neustálým přísunem nových technologií umožňuje pachatelům růst při páchání trestné činnosti a ztěžuje jejich odhalení či usvědčení. Díky tomu se, ale také objevují nové možnosti ochrany před trestnou činností, zejména majetkovou.

Strategie obsahuje souhrn globálních, strategických i specifických cílů, vycházejících z priorit daných Republikovým výborem. Nepostradatelným předpokladem pro naplnění cílů Strategie je zajištění dostatečného a stabilního financování. Ministerstvo vnitra uvolní v letech 2016 až 2020 na realizaci této Strategie, částku ve výši minimálně 300 milionů Kč, přičemž minimálně 285 mil. Kč bude vyčleněno na Program prevence kriminality. Úspěšné naplňování této Strategie by mělo přispět k dalšímu snižování výskytu kriminality i kriminogenních faktorů, k větší ochraně obětí, efektivnější práci s pachateli, zvyšování pocitu bezpečí občanů a jejich důvěry v orgány státní správy i samosprávy, případně k minimalizaci negativních dopadů možných nepředvídatelných událostí i změn, které v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku mohou nastat a jimž nebude možné zcela zabránit. (27)

4.3 Konkrétní preventivní programy

4.3.1 Nízkoprahová zařízení, streetwork

Hlavním cílem projektu je

- Vytváření podmínek pro smysluplné, účelné a vhodné trávení volného času. Stažení rizikových dětí a mládeže z ulice a jejich odklonění od nevhodného prostředí hospod a heren, nadměrného požívání alkoholu, kouření a experimentování s drogami.

- Získávání osobního kontaktu a důvěry problémových jedinců pro možnost společné sociální práce s nimi a jejich motivace ke smysluplným zájmům a aktivitám.
- Vytváření prostředí pro neformální poradenství.

Cílové skupiny jsou

- Děti a mládež bez vyhraněných zájmů, bez kladných vzorů v rodině ani blízkém okolí, inklinující k experimentům s alkoholem, drogami a drobnou kriminalitou, které nedovedou rozčlenit svůj volný čas. Tito dospívající (nezletilí) mají často výchovné a prospěchové školní problémy, dále pak vztahové problémy s rodiči, učiteli i vrstevníky. Často se organizují do part s nežádoucími projevy záškoláctví, vandalismu, sprejerství, šikany, nebo i drobné trestné činnosti.
- Děti a mládež ze znevýhodněného sociálně slabého a kriminálně rizikového prostředí.
- Rizikové děti a mládež, které vyhledá a kontaktuje terénní sociální pracovník -streetworker.

Nízkoprahovost kluboven můžeme definovat jako přiblížení se a pomoc širokému spektru mládeže s různými specifickými problémy. Návštěvníci nejsou k těmto zařízením nějakým způsobem vázáni a nemusejí překonávat bariéru „nároku“ na aktivitu, dovednosti, schopnosti, výkon nebo četnost návštěv. V sociálně rizikových místech mají klubovny často formu komunitních center.

Vybavením nízkoprahových kluboven bývá kulečník, stoly na ping-pong, magnetické šipky, stolní fotbal a hokej, stolní hry, počítač s možností hraní her, magnetofonem, TV, nezbytný nábytek a malá kuchyňka pro možnost občerstvení bez alkoholu. Aktivity jsou určeny všem zájemcům, limit počtu zájemců je pouze prostorový, materiální a personální.

Obvyklými provozovateli jsou nestátní neziskové nebo církevní organizace, Domy dětí a mládeže, Centra volného času apod.

Zájmová činnost kluboven je ve většině realizovaných projektů propojena se sociální prací terénního sociálního pracovníka, s poradenstvím, vzdělávací činností a v případě potřeby s první krizovou pomocí. Sociální práce je přímo zaměřená k ohroženým jedincům se snahou vymezit rizika spojená s jejich nevhodným stylem života a nabízí účast při řešení rozmanitých problémů nebo zprostředkování kontaktů na odborné poradenství a pomoc institucí poskytujících specificky zaměřené služby.

Na průběžnou práci s klienty zpravidla navazují sociálně rehabilitační pobyty zaměřené na nejčastější problémy, které si oni sami na základě anket zvolí (kurzy „přežití“, psychosociální výcviky, resocializační pobyty, relaxační pobyty apod.). (29)

4.3.2 Krizová a azylová zařízení

Projekty krizových a azylových zařízení patří do kategorie sekundární prevence. Do azylového bydlení patří celá řada různých typů zařízení, které svou funkcí reagují na specifické potřeby klienta. Základními typy těchto zařízení, které jsou podporovány státní účelovou dotací v rámci preventivních programů, jsou

- Noclehárny pro bezdomovce.
- Azylová bydlení pro osoby bez přístřeší.
- Azylová bydlení pro matky s dětmi v tísní.
- Krizová lůžka pro děti a mládež a chráněná bydlení.
- Domy na půl cesty, které slouží mladým lidem do věku 26 let opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Cílem zařízení pro azylová bydlení a domy na půl cesty není jen poskytnutí přístřeší a základních životních potřeb, ale také praktická aplikace metod sociální práce a terapie.

Metody, které podporují a motivují klienty ke zlepšení jejich obtížné situace, ulehčují adaptaci při začleňování do běžného života a snižují tak riziko jejich sociálního či psychického selhání. V praxi se jedná v první řadě o řešení stálého bydlení a zprostředkování zaměstnání. U klientů jsou pěstovány základní sociální návyky, které jsou potřebné pro běžný život. Nejčastějšími realizátory projektů azylového bydlení jsou nestátní neziskové organizace a účelová zařízení církví. Při přípravě i realizaci projektů je nezbytná koordinace s úřady práce, odbory sociálních věcí Městského Úřadu, K - center, zdravotnických zařízení, psychologické poradny apod. Účelová dotace je poskytována na vnitřní vybavení, spotřební materiál a částečně na náklady spojené se sociální asistencí či rekvalifikačními a vzdělávacími aktivitami. (29)

4.3.3 Pomoc obětem trestných činů

Trestnou činnost nelze vnímat pouze jako jednostrannou záležitost z pohledu pachatele a přístupu k řešení jeho problému. Velice významné je postavení oběti trestného činu, oběť se dostává do situace vyžadující odbornou pomoc ať již psychickou, sociální, právní nebo administrativní. Oběti trestné činnosti jsou často sekundárně viktimizovány a možnosti vyhledání pomoci jsou v současné době stále omezené. Obětem poskytují komplexní služby na místní úrovni jen některé nestátní neziskové a církevní organizace. Na republikové úrovni je to síť poraden Bílého kruhu bezpečí, která ovšem není ve všech větších městech celé České republiky. (7)

Poradny Bílého kruhu bezpečí nabízejí nejen psychologické a právní poradenství, ale také např. přímou pomoc při zprostředkování kontaktů, doprovodu k jednáním, vyřizování dávek a vyhledání náhradního ubytování. (31)

Poradny se podílejí také na informační činnosti prostřednictvím letáků, samolepek, článků a rozhovorů v médiích o možnostech obrany před trestnou činností. Dále zprostředkovávají profesní vzdělávání např. pedagogů a výchovných pracovníků

a cílenou osvětou prevence domácího násilí, šikany, sexuálního obtěžování apod. Speciální projekty jsou nácviky obranných technik určené pro ohrožené cílové skupiny.

Dotace, která je poskytována se používá na vybavení poraden nebo místností pro možnost případného krátkodobého ubytování oběti trestné činnosti, informační materiály, částečně také na profesní vzdělávání a v neposledním případě i jako příspěvek na specifické výcvikové nebo terapeutické pobyty.

Projekty zařazené do skupiny Pomoc obětem trestné činnosti se obsahově překrývají s projekty typu azylového ubytování nebo informování občanů, jak mohou bezpečným chováním trestné činnosti předcházet. Rozhodujícím identifikačním znakem projektů pro zařazení do této typové skupiny je skutečnost, že jsou realizovány nebo zprostředkovány některým z poradenských zařízení. **(29)**

4.3.4 Městské kamerové dohlížecí systémy

Městské kamerové dohlížecí systémy patří do situační prevence. S rozvojem informačních technologií se postupně změnila funkce využití Městského kamerového dohlížecího systému. Z původně uzavřených a samostatně fungujících celků se kamerové systémy stávají jednou ze součástí vysoce sofistikovaných informačních systémů. Spojují a počítačově vyhodnocují dostupná data, vstupy a výstupy všech dalších využitelných modulů do jednoho společného výstupu. Účinnost Městského kamerového dohlížecího systému se tak mnohonásobně zvyšuje při využití pro aktuální koordinaci postupů složek integrovaného záchranného systému. Využívá se při ohrožení bezpečnosti občanů a také pro práci represivních složek jako je pátrání po odcizených vozidlech, sledování zájmových vozidel, monitorování dopravy, měření úsekové rychlosti.

Z pohledu prevence kriminality však nadále zůstává základní charakteristikou kamerového systému vytváření bezpečných zón v důležitých lokalitách, kde slouží

k dohledu na dodržování veřejného pořádku a zvyšují tak pocit bezpečí občanů. Kamery se instalují ve městech s vysokou koncentrací obyvatel a návštěvníků těchto měst, do míst, v nichž je dlouhodobě registrován vysoký počet trestných činů, jakými jsou pouliční kriminalita, přestupky proti majetku a veřejnému pořádku. Takovými místy jsou nádraží, velká parkoviště, obchodní domy, náměstí a atd., kde jsou soustředěny kulturní, komerční a společenské instituce a dopravní uzly. Kamerový systém je tvořen sítí stacionárních kamerových bodů a může být doplněn i o mobilní kamery, které jsou osazovány do připravených pozic dle momentální potřeby. Vhodná místa pro monitoring vycházejí z doporučení Policie České republiky. O místech, která jsou monitorována, musí být všichni občané náležitě informováni. Obrazový materiál není určen pro komerční využití, ale pro policii a pro přesně vymezený účel. Dispečerská pracoviště jsou zajištěna tak, aby manipulaci s technikou prováděla kompetentní, vyškolená obsluha a byl zabráněn vstup nepovolaným osobám.

V lokalitách s instalací kamerového systému je zefektivněn výkon policejní služby tím, že v monitorovaných lokalitách policie nasazuje menší počet policistů a techniky a takto ušetřené síly a prostředky využívá podle operativní situace v jiných částech města. Kamerový systém přispívá ke spolupráci společných akcí Policie České republiky, městské policie, hasičů a zdravotní služby, což je takzvaný jednotný Integrovaný záchranný systém. Na základě obrazového záznamu dochází také k vyšší objasňovací trestných činů a přestupků.

Tento projekt patří mezi nejsložitější a finančně nejnáročnější preventivní projekty. Při rozhodování o instalaci kamer je potřeba si uvědomit, že se nejedná jen o nároky na pořízení, ale také o nemalé náklady na provoz, obsluhu, opravy, modernizaci a případně další rozšiřování.

Městské kamerové dohlížecí systémy jsou v obcích zapojených do programu prevence kriminality na místní úrovni považovány za nejučinnější nástroj prevence kriminality. **(29)**

5. Nové trendy prevence kriminality

5.1 Asistent prevence kriminality

Jedná se o preventivní projekt, který je v České republice realizován od roku 2009 a od roku 2011 je podporován z Evropského sociálního fondu. Cílem tohoto projektu je snížit počet spáchaných trestných činů, přestupků a zajistit větší pocit bezpečí obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů, bagatelní a latentní protiprávní činnosti, kterou Policie České republiky a obecní policie v rámci sociálně vyloučených lokalit obtížně řeší. Projekt slouží i jako prevence rasově motivovaných sporů a extremistických projevů.

Ministerstvo vnitra se na zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku v sociálně vyloučených lokalitách dívá z několika úhlů pohledu. Jedním je trestná činnost páchaná uvnitř lokality. Tato trestná činnost je z větší části vždy organizovaného charakteru. Řadíme sem lichvu, výrobu a distribuci drog, obchod s lidmi a kuplířství. Další pohled je trestná činnost, kterou páchají obyvatelé sociálně vyloučených lokalit mimo lokalitu. Jde zejména o majetkovou a násilnou trestnou činnost. Život obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách se nazývá také jako „kultura chudoby“. Život je odlišný od obecně akceptovatelného způsobu života a vytváří třetí pohled, kdy celá vyloučená lokalita a její obyvatelé jsou terčem extremistických útoků.

Ministerstvo vnitra vytvořilo v roce 2009 novou aktivitu s názvem „Program prevence kriminality a extremismu – Úsvit“. Náplní tohoto programu bylo zajištění vyšší bezpečnosti a zlepšení veřejného pořádku v sociálně vyloučených lokalitách, podpora nerepresivní metody práce Policie ČR i obecní policie, vyloučení sociálně rizikových jevů a předcházení útoků páchaných extrémistickými seskupeními.

Z tohoto programu se nejúspěšnějším dílčím projektem stal projekt Asistent prevence kriminality.

Asistent je zaměstnán u městské policie, která jej řídí a kontroluje, není strážníkem ani čekatelem, je zaměstnancem samosprávy zařazeným v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii a plní úkoly, které nejsou dle zákona o obecní policii svěřeny výhradně strážníku nebo čekateli. Je podřízen konkrétnímu strážníku, se kterým při své činnosti spolupracuje. (3)

Asistent se vybírá z obyvatel určité sociálně vyloučené lokality, kde se podílí na prevenci. Také přispívá k ochraně osob a bezpečnosti majetku, dohlíží na dodržování čistoty na veřejných prostranstvích. Při výběru uchazeče na pozici asistenta se podílí Policie České republiky, romský poradce, sociální odbor města, personalista města a městská policie. K této pozici musí být zřízena pozice mentora z řad strážníků městské policie, který vybrané asistenty vede, s uchazeči absolvuje vstupní vzdělávání a od počátku přesně určí náplň činnosti asistenta, každodenní zadávání úkolů spojen s následnou kontrolou plnění od mentora a vedení městské policie. Asistenti mají přesně stanovenou pracovní dobu, která může být klouzavá i přerušovaná včetně práce o víkendu a nočních služeb tak, aby jejich práce byla co nejeфекtivnější. Každý z asistentů je vybaven reflexní vestou s nápisem „Asistent prevence kriminality“, čepicí se znakem města, brašnou s psacími potřebami, mobilním telefonem, notebookem a zastavovacím terčem při zajišťování bezpečného přechodu vozovky.

Hlavní činností asistentů je plnit úkoly, požadavky a potřeby obyvatel, které jsou aktuální v dané lokalitě. Pro příklad uvádím nejčastěji se vyskytující činnost asistentů:

- Seznámí se se sociálně vyloučenou lokalitou a vysvětlí občanům účel své přítomnosti.
- Podávají písemné informace, formou zápisu, o své činnosti do tzv. hlídkové knížky a informují ústně jednotlivé strážníky o zjištěných a řešených skutečnostech.

- Vykonávají dohled u základních škol včetně dohledu nad přechody pro chodce.
- Dohlíží nad bezpečností dětí při začínajících projevech šikany, rvaček, okrádání školáků, kouření dětí nebo slouží také jak prevence před distribucí omamných látek přímo před budovou školy.
- Provádějí kontroly heren, zjišťují, zda se v nich nezdržují osoby pod stanovenou věkovou hranicí.
- Asistenti díky své místní znalosti získávají a předávají k dalšímu opatření městské policii nebo Policii ČR informace o určitých druzích protiprávního jednání jako je např. odkládání objemného odpadu na veřejném prostranství, znečišťování okolí a rušení nočního klidu.
- Podílejí se na upozornění vznikajících problémů již v jejich počátku, kterými může být např. rušení veřejného pořádku, výtržnictví, rodinné spory, stížnost na majitele psa, který ohrožuje okolí.
- Asistenti zajišťují např. opravu nezajištěných kanálů, odklízejí nalezené injekční stříkačky, čímž vytvářejí pocit bezpečí.
- V průběhu své práce se zaměřují i na děti a mládež. Upozorňují děti na nevhodné chování, mezi které patří nadměrný hluk, znečišťování veřejného prostranství, kouření, návštěvy pohostinství atd..

Ve městech, kde jsou Asistenti prevence kriminality využíváni, se povedlo snížit počet dlouhodobě nezaměstnaných se znalostí specifík vyloučených lokalit. Došlo k vzájemnému navázání kontaktu a získání důvěry, k větší informovanosti občanů o legálních možnostech ochrany před trestnou činností. Prvořadá je zejména práce s dětmi, dohled na dodržování školní docházky a vhodné využití jejich volného času. Díky asistentům byl změněn postoj dětí a jejich rodičů ke strážníkům a k dodržování zákonů. V sociálně slabších lokalitách se snížilo páčání trestné činnosti, vandalismu a zvýšil se pocit bezpečí občanů. Asistenti přispěli k dodržování čistoty na veřejných prostranstvích a došlo k omezení problémů v oblasti občanského soužití.

Ukázala se i problémová místa projektu. Prvním úskalím bylo nalezení vhodného kandidáta na pozici asistenta v dané lokalitě, kde nepracuje žádná nestátní nezisková

organizace se znalostí problematiky. Neúspěchem je neochota asistentů k doplnění formálního stupně vzdělání, které by jim otevřelo cestu k dalším pracovním pozicím např. strážník u městské policie. Ve všech lokalitách se při maximální snaze asistentů nepodařilo navázat vztah s občany, a to díky nezájmu obyvatel té konkrétní lokality. Obyvatelé se nezapojili do řešení negativních jevů a zvýšení bezpečí. Získání důvěry a navázání komunikace byl pro asistenty složitý úkol, zvláště u mladých obyvatel se projeví problémy s nedostatkem životních zkušeností. (4)

5.2 Bezpečná lokalita

Program Bezpečná lokalita je občanům předkládán jako celostátní dlouhodobá preventivně-osvětová akce k ochraně majetku a osob.

V roce 2001 na Ministerstvu vnitra vzniká nový program pro prevenci kriminality s názvem Bezpečná lokalita. Majetková kriminalita představuje 70 % celkové kriminality a to je hlavní důvod, proč v celostátní Strategii prevence kriminality je prevence majetkové kriminality uvedena jako jedna z hlavních priorit. Cílem programu Bezpečná lokalita je poskytovat občanům informace o vhodném zabezpečení majetku, obydlí a automobilů, o možnostech certifikované techniky a službách zabezpečovacích bezpečnostních firem a zvolení optimálního pojistného produktu pojišťovny, o kontaktech na policejní preventivní pracoviště a na policejní poradenská místa a zásadách bezpečného chování.

Do programu Bezpečná lokalita jsou zapojeni vlastníci objektů (jednotlivců, bytových družstev nájemníků nebo vlastníků bytových jednotek a představitelů měst a obcí). V těchto objektech se prokazatelně zlepšil pořádek, snížila se kriminalita a došlo zde k podstatnému omezení pohybu neznámých osob. V rámci programu je občanům nabídnuta odborná pomoc při výběru typu a rozsahu zabezpečení. Program zároveň zaručuje, že přijímaná technická opatření splňují požadované standardy kvality. Navíc se vhodně doplňuje s ostatními programy prevence kriminality na místní úrovni

a motivuje občany k řešení otázek bezpečnějšího života v místech, kde žijí. Program Bezpečná lokalita má úzkou souvislost s komplexním preventivním programem, který je také realizován ve stovkách měst České republiky pod názvem Partnerství.

Program Partnerství je zaměřen na oblast sociální a situační prevence a na posilování občanů v oblasti prevence trestné činnosti. Hlavní pozornost je věnována:

- Zřizování městských kamerových, dohlížecích, geografických, informačních a vyhledávacích systémů.
- Zabezpečení objektů a jejich připojení na pulty centralizované ochrany policie nebo soukromých bezpečnostních služeb.
- Rozšiřování a zkvalitňování veřejného osvětlení.
- Zřizování zabezpečených a hlídaných parkovišť.
- Vytváření bezpečných nákupních zón a center zábavy.
- Dopravně preventivním opatřením (bezpečné a osvětlené přechody pro chodce, preventivní měřice rychlosti, radary, zpomalovací prahy atd.) (6)

5.3 Domovník preventista

Pilotní projekt Domovník preventiva, dále jen Domovník, probíhal v pěti městech České Republiky. Cílem projektu bylo získat z řad nájemníků bytových domů města zájemce pro zvýšení bezpečnosti obyvatel, veřejného pořádku v jejich domě a jeho bezprostředním okolí. Současně ukázat, že za jejich přispění, lze dosáhnout standardů prevence kriminality. Cílem Domovníka bylo dosáhnout změn stávajícího stavu v domě za pomoci ostatních nájemníků a společnými silami zavést bezpečný a bezproblémový režim v domě. Domovník se spolu s městskou policií podílel na bezpečnosti a veřejném pořádku ve svém domě a jeho bezprostředním okolí a také se stal pověřenou osobou pronajímatele. Současně byl i preventistou v oblasti sociální,

situační, požární, zdravotní, hygienické prevence, každodenně reagující na konkrétní projevy svých sousedů a osob pohybujících se v dané lokalitě. Podstatou projektu bylo nastavit systém dodržování základních bezpečnostních standardů nájemníky bytových domů, snížení rizik vandalismu, pohybu a pobytu nepovolaných osob, rušení nočního klidu, posílení odpovědnosti nájemníků za údržbu a užívání svěřeného majetku a eliminace společensky nežádoucího jednání, zvláště dětí a mládeže, kteří inklinují k řadě forem agresivních projevů včetně ničení bytového fondu a majetku nájemníků.

Domovníci byli proškoleni a prošli důkladnou profesní přípravou. Základní příprava byla zaměřena na znalost, respektování a vyžadování základních zásad v oblasti prevence kriminality se zvláštním zaměřením na oblast situační prevence, na psychickou odolnost a zvládání psychické zátěže při řešení nestandardních situací, na předcházení a zvládání konfliktů s důrazem na komunikaci. Domovníci musí získat znalosti základního právního minima s důrazem na dodržování základních legislativních norem v součinnosti s dalšími subjekty prevence kriminality (s obcí, s manažerem prevence kriminality, obecní či městskou policií, Asistenty prevence kriminality, Policií České republiky, sociální správou, úřadem práce, členy Poradního sboru pro situační prevenci kriminality apod.).

Domovník získal během profesní přípravy i základní manuální dovednosti k nejnütnější údržbě domovního fondu a k provádění drobných oprav v domě a v nebytových prostorech, znalosti pro kontrolu technického zařízení, prostředků protipožární ochrany. Naučil se objednávat revize, údržbové práce u odborných firem a přebírání výsledků jejich práce. **(9)**

Pilotní program byl na konci roku 2013 kladně vyhodnocen a projekt se dostal do dalších měst České Republiky. Na základě toho vznikla v Brně při střední škole polytechnické Domovnícké akademie, kterou koncem listopadu roku 2015 úspěšně absolvovali první studenti. **(1)**

5.4 Bezpečná země

Projekt Bezpečná země byl vytvořen jako reakce na negativní tendence dnešní doby, kdy se stalo téměř zvykem, že se občanům říkají polopravdy a mylné či zavádějící informace. Autorem projektu je Cech mechanických zámkových systémů České republiky působící na našem trhu již více než 17 let. Důvodem vytvoření projektu byla i skutečnost, že v České republice vznikla evropská norma ČSN EN 14-383 - prevence kriminality.

Hlavním cílem projektu je vysvětlit, ukázat a informovat veřejnost o možnostech a způsobech řešení jak správně, účinně a relevantně zabezpečit svůj byt, dům či majetek, zvláště prostřednictvím mechanických zábranných a zámkových systémů. Projekt Bezpečná země vysvětluje a ukazuje, jak rozpoznat skutečné prvky tvorby bezpečnosti a jejich kombinace v reálném životě a k tomu propojuje teoretickou část výkladu prevence kriminality s praktickou částí a zkušenostmi Cechu a jeho členů.

Zdůrazňuje a podporuje mechanické zábranné prostředky jako základ každého zabezpečení objektu a nezbytný předpoklad situační prevence kriminality. Zlepšuje informovanost a orientaci občanů v problematice mechanických zábranných prostředků, v oblasti bezpečnostních zámků, vložek a kování, bezpečnostních dveří, bezpečnostních mříží a trezorů. Vysvětluje občanům specifika a kombinace mechanických zábranných prostředků a jak postupovat při výběru různých typů zabezpečení. Dále radí, jak rozpoznat, co je dobré a kvalitní řešení a co nikoliv. Navíc projekt podporuje řemeslné činnosti, jejich kvalitu a tradici v České republice a přispívá tím k podpoře zaměstnanosti. Podporuje důležitost používání normy řady ČSN EN 14383, normy prevence kriminality při výstavbě budov. (6)

5.5 Forezní značení jízdních kol

Smyslem nové technologie forezního identifikačního značení předmětů je v rámci situační prevence předcházet krádežím majetku, městského, obecního i soukromého a v případě krádeže a nalezení tohoto majetku, pak spolehlivé identifikování původního majitele. Značení provádějí strážníci obecních či městských policií v osmnácti městech v České republice pro občany zdarma. Od spuštění bylo označeno celkem více než 5500 jízdních kol a zhruba 56 kompenzačních pomůcek. Podstatou celého projektu je registrace označených jízdních kol nejen do databáze magistrátu města, ale i do celosvětové databáze výrobce forezního značení. Toto zaznamenání odrazuje pachatele od krádeží a usnadňuje identifikaci odcizených jízdních kol a pátrání po nich. Jízdní kola a kompenzační pomůcky jsou na několika příslušných místech opatřeny mikroskopickými tečkami s jedinečným kódem. Tyto mikrotečky jsou pouhým okem téměř neviditelné. Jejich vyhledávání na jízdním kole se provádí pomocí UV světla. Vlastní kód na ozářené mikrotečce se stává čitelným pouze po jeho zvětšení.

Důležitou roli však hrají i výstražné samolepky informující pachatele o ochraně jízdního kola. Samolepky mají v první řadě odrazující úlohu. Takto označený předmět se stává zcela bezcenným, neprodejným a pro nelegálního držitele rizikovým artiklem. Označit a následně identifikovat lze jakýkoliv předmět. Syntetická DNA je netoxická a zdravotně nezávadná látka, která je po zaschnutí pouhým okem neviditelná a bez viditelného poškození neodstranitelná. Jedná se o cenově dostupnou aplikaci. Označení předmětů má silně odstrašující účinek a výrazným způsobem zmírní riziko odcizení. Důležitou výhodou je také spolupráce s Policií České republiky i obecními či městskými policiemi v České republice. **(11)**

5.6 Prevence domácího násilí

Násilí, ke kterému dochází ve společnosti mezi blízkými osobami, je jednou z nejčtenějších forem násilí. Z hlediska následků i z pohledu rozšíření výskytu patří v České republice k alarmujícímu celospolečenskému problému. Domácí násilí představuje jednu z nejčastějších forem porušování lidských práv a zásahu do důstojnosti a integrity člověka. Domácí násilí je celosvětově závažným společenským problémem. Každá třetí žena a každý pátý muž dle mezinárodní studie výskytu domácího násilí, zažije během svého života různé formy domácího násilí. Případy domácího násilí jsou opakované, dlouhodobé a probíhají v cyklech, případně se mohou časem vystupňovat. Role jsou jasně rozděleny na osoby ohrožené a osoby násilné. Násilí se dopouštějí osoby na svých blízkých (např. manžel/manželka, druh/družka, dítě, rodič, prarodič či sourozenec) a má různé formy (fyzické, psychické, sexuální, ekonomické či jiné formy násilí, případně jejich kombinace). **(19)** Fyzické a psychické násilí nabývá různých podob. Studie jasně ukazují, že důsledky všech jeho podob mohou být velmi závažné. Specifickým znakem domácího násilí je jeho neveřejnost.

Pro prevenci domácího násilí je vytvořen Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. Jedná se v pořadí už o druhý samostatný strategický dokumentem vlády České republiky v oblasti prevence domácího násilí, který navazuje na Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014. Úkol zpracovat Akční plán byl uložen ministru pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu ve spolupráci s ministrem vnitra usnesením vlády České republiky ze dne 8. ledna 2014 č. 31 o plnění Národního akčního plánu prevence domácího násilí na 2011-2014 a usnesením vlády ČR ze dne 12. listopadu 2014 č. 930 k Souhrnné zprávě o plnění Priorit postupů vlády při prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2013.

Akční plán byl vypracován Oddělením rovnosti žen a mužů Sekce pro lidská práva Úřadu vlády České republiky společně s Výborem pro prevenci domácího násilí

a násilí a ženách, který je pracovním orgánem Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů.

Cílem Akčního plánu je formulovat, implementovat a koordinovat komplexní systém opatření na úrovni vlády České republiky pro oblast prevence a potírání domácího a genderově podmíněného násilí a tím přispět ke snížení výskytu těchto forem násilí v české společnosti a pomoci ohroženým osobám.

Úkolem Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018 je

- Podporovat osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím
- Poskytovat kvalifikovanou pomoc dětem ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím
- Pracovat s násilnými osobami
- Intenzivně vzdělávat v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí profese, které přicházejí do styku s osobami ohroženými.
- Věnovat dostatečnou pozornost kampani proti domácímu a genderově podmíněnému násilí
- Vytvářet studie a sbírat potřebná data
- Odstranit problémy v oblasti legislativy (2)

6. Závěr

Prevence kriminality není nový pojem v moderní kriminologii, který by se řešil pouze v současné době. Prevence kriminality zaznamenala v posledních letech výraznou změnu a stala se systémem kontroly kriminality. Rozdíl oproti trestní represi spočívá v eliminaci kriminogenních faktorů a kriminálně rizikových jevů, na práci s pachateli a pomoci obětem trestné činnosti.

V České republice došlo k zásadní změně prevence kriminality až v posledních dvaceti letech. Usnesením vlády z roku 1993 byl vytvořen Republikový výbor pro prevenci kriminality, který je složen ze zástupců ministerstev spravedlnosti, práce a sociálních věcí, vnitra, školství, mládeže a tělovýchovy, obrany, zdravotnictví a generální prokuratury. V roce 1996 se hlavním pilířem preventivní činnosti stal dokument Program prevence kriminality a od roku 2000 vznikaly konkrétní strategie prevence kriminality až do roku 2020.

Cílem, ke kterému směřuje prevence kriminality v České republice, je snížení výskytu kriminálního chování, zvýšení bezpečí na veřejných místech, stabilní finanční podpora efektivních aktivit a projektů prevence kriminality. Snahou prevence kriminality v České republice je nastavit standardní nástroje a postupy v prevenci kriminality, zajistit dostatečné finanční prostředky na praktický výkon prevence v krajích a obcích.

V hodnocení Policie České republiky za rok 2015 (Vyhodnocení trestné činnosti na území České republiky za rok 2015 a plánovaná opatření v roce 2016) je vidět meziroční pokles trestné činnosti, k čemuž svou měrou přispěla i dobře vedená prevence. Tento pokles je zaznamenán u všech druhů trestných činů.

Dle mého názoru samotná prevence nemůže postačovat v boji proti kriminalitě a má-li být účinná, musí být podpořena kvalitními zákony a trestní politikou. V médiích

se denně hovoří o velkém množství spáchaných trestných činů, ale už se nehovoří o trestech, které byly uloženy nebo zda skutečně uloženy byly.

Ukazuje se, že existuje řada dobře zpracovaných a funkčních projektů. Celý systém prevence je dobře rozvržený a směřuje správným směrem. Prevence není ovládána centrálními celostátními nařízeními, ale je přesunuta na místní úroveň obce a kraje. Vzhledem k ucházející finanční podpoře a dotacím si každý region může vytvořit vlastní program prevence a zvolit si i vlastní specifický přístup v daném regionu.

Tento projekt má i své slabé stránky. Systém prevence kriminality v České republice na vysoké úrovni, ale informovanost občanů je nízká. K informovanosti o preventivních programech by zajisté pomohla větší medializace v tisku, v celorepublikovém televizním vysílání a informativní letáky umístěné na vývěsních tabulích v obcích a městech. Určitě by také pomohla návštěva městské policie ve školách, kde by jednoduchou a cílenou prezentací byly informovány děti a mládež o prevenci např. o drogové prevenci, finanční gramotnosti a majetkové trestné činnosti.

Problematika prevence a nových trendů v prevenci kriminality je obsáhlé téma a tudíž nelze vyčerpat celou škálu jeho programů, ale není cílem této bakalářské práce je vyjmenovat. V bakalářské práci jsem vysvětlit a představit princip vybraných programů prevence kriminality.

7. Seznam použitých zdrojů

1. *Akademie* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z:
<http://www.mpb.cz/media/aktuality/kvalitu-bydleni-pomohou-zvysit-domovnici/>
2. *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015–2018*.
Úřad vlády, únor 2105
3. *Asistent prevence kriminality* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z:
<http://www.prevencekriminality.cz/projekty/overene-projekty-upr/asistent-prevence-kriminality/preventivni-projekt-asistent-prevence-kriminality-37cs.htm>
4. *Asistent prevence kriminality* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx>
5. *Bezpečná lokalita* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>
6. *Bezpečná země* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://cmzs.cz/PROJEKT-BEZPECNA-ZEME>
7. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/>
8. BLATNÍKOVÁ, Šárka a Karel NETÍK. *Predikce vývoje pachatele*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-075-5
9. *Domovník preventista* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09OA%3d%3d>

10. FARRINGTON, D.P. *Childhood risk factors and risk-focused prevention*. In: Maguire, M., Morgan, R. & Reiner, R (Eds.). *The Oxford Handbook of Criminology* (4th edition), 604-640.: Oxford: Oxford University Press, 2007.
11. *Forenzní značení jízdních kol* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/oznacovani-jizdnich-kol-pomoci-foreznihho-znacen-je-dobrou-prevenci-odcizeni.aspx>
12. GRĚVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3
13. HAVRDOVÁ, Egle (ed.). *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže – studijní materiál pro projekt vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb v oblasti prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007
14. CHALUPOVÁ, Kateřina, ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a Jaroslav ŠEJVL (eds.). *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Vyd. 1. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87258-96-5
15. IVANA ZOUBKOVÁ, Jaroslav Nikl. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. ISBN 9788072510702
16. KOCÁBEK, Pavel, Tomáš KONÍČEK a Zdeněk RÁŽ. *Bezpečná lokalita: Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra*. In: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství HZS ČR, odbor prevence, 2007
17. Koubová, Eva.: *Význam viktimologie pro prevenci kriminality, Nové formy kriminality u nás i ve světě*, Dům techniky, Ostrava 1991

18. MENDEL, Richard A. *Méně slov a více pomoci: účinné a neúčinné metody při snižování kriminality mládeže*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-002-1
19. *Národní akční plán prevence domácího násilí a násilí na ženách na léta 2011 – 2014., schválený usnesením vlády ČR ze dne 14. dubna 2011 č. 262*
20. NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-377-5
21. *Odbor prevence kriminality: Odbor prevence kriminality-základní informace* [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-prevence-kriminality.aspx>
22. OSMANČÍK, Otakar a Zdeněk KARABEC. *Kriminologie a nové dimenze zločinnosti: Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Kodex Bohemia, 1998
23. NOVOTNÝ, Oto. Právo občanů na bezpečnost v právním státě. *Právnick*. 1992, (1)
24. *Právo občanů na bezpečnost v právním státě: Dokument Československé helsinského výboru*. Publikováno v Literárních novinách ze dne 1. srpna, 1991
25. PROTIVINSKÝ, Miroslav. *Prevence kriminality: skripta určená studentm veřejnoprávních akademií a vyšších odborných škol a posluchačům rekvalifikačních kurzů bezpečnostně-právního studia*. Vyd. 1. Praha: Armex, 1999. ISBN 80-86244-03-2
26. *Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/o-prevenci-kriminality/republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality/republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality-456cs.html>
27. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR

28. SVATOŠ, Roman. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. ISBN 978-80-86708-21-8
29. *TYPY PROJEKTŮ PREVENCE KRIMINALITY*. Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality, 2007
30. ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. 3., přeprac. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2008. ISBN 978-80-7251-270-6
31. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*
32. *Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě*
33. ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Vyd. 1. Praha: Armex, 2004. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-86795-05-5
34. ZVĚŘINA, Jaroslav a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ. *Agrese a sexualita*. Československá kriminalistika, 1983, č.3